

บทที่ 4

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการนำดาชาขวัญเป็นกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐ

การที่จะเข้าใจใน การนำดาชาขวัญมาเป็นกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐ ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ต้องทำความเข้าใจในสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม การเมืองภายในประเทศ และเหตุการณ์ภายนอกประเทศที่มีผลกระทบต่อเมืองไทย ซึ่งบริบทแวดล้อมเหล่านี้เป็นสาเหตุให้รัฐบาลต้องกำหนดอุดมการณ์ของรัฐขึ้น แต่การกำหนดอุดมการณ์ของรัฐนั้น ผู้สังสาร (รัฐบาล) นับเป็นบุคคลสำคัญ ที่มีบทบาทในการวางกรอบตีความอุดมการณ์ของรัฐ และให้ดาชาขวัญเป็นกลไกสื่อสารอุดมการณ์ของรัฐสู่ประชาชน ให้เป็นบ้านแนวทางที่รัฐกำหนด

ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการนำดาชาขวัญมาเป็นกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐ มีดังนี้

1. บริบทแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างอุดมการณ์ของรัฐ
2. แนวความคิดของบุคคลสำคัญ ที่มีผลต่อการสร้างอุดมการณ์ของรัฐผ่านดาชาขวัญ

บริบทแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างดาชาขวัญ

เนื่องจากสภาพบ้านเมืองขณะนั้นยังสับสนอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมขนส่งที่ยากลำบากทางอากาศที่อยู่อีกไกล โดยเฉพาะคนในจังหวัดที่อยู่ติดประเทศเพื่อนบ้านจะขาดสำนึกในความเป็นคนไทย ด้านการศึกษาก็ยังจำกัดอยู่ชั้นสูง หรือเจ้าขุนมูลนาย อีกทั้งอาชีพเกษตรกรรมยังเป็นอาชีพหลักของคนไทยที่พึ่งพาสภาพดินฟ้าอากาศเป็นหลัก

ลักษณะนิสัยของคนไทยในขณะนั้น ก็เฉื่อยชาขาดความกระตือรือร้น นิยมความสะดวกสบาย ชอบเล่นการพนันและติดฝิ่น ความเป็นอยู่ของชาวไทยส่วนมากจึงมีฐานะยากจน ไร้ชีวิตอย่างง่าย ๆ เช่น แต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบน ไม่สวมหมวก ไม่ใส่รองเท้า และทานอาหารด้วยมือ ชัดสนทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น อาหารการกิน ไม่รู้จักหลักโภชนาการ ที่อยู่อาศัยก็ปลูกด้วยบาบมีอย่างง่าย ๆ หรือ ปลูกเป็นกระต๊อบเตี้ย ๆ ตามดินตามทราย ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจที่จะอำนวยให้

ด้านเศรษฐกิจภายในประเทศถูกผูกขาดโดยกลุ่มนายทุน(ชาวจีน)และเจ้าขุนมูลนาย ที่เรียกว่า "ระบบศักดินา-ทุนนิยม" เป็นผู้กุมกิจการทางเศรษฐกิจไว้ จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างความเป็นธรรมานสังคม ยิ่งในช่วงภาวะสงครามยิ่งทำให้อาหารและเครื่องอุปโภคขาดแคลนเกิดการเอาเปรียบกันมากยิ่งขึ้น

ด้านการปกครอง ประเทศไทยยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ประชาชนยังคงชินกับการมีผู้นำในการปกครอง ซึ่งก็คือ การมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำประเทศ เป็นผู้สั่งการ ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ในสมัยนี้พระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์ ดังนั้น เมื่อมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น ประชาชนซึ่งไม่เคยเป็นผู้แก้ปัญหา หรือ ตัดสินใจด้วยตนเองจึงไม่ทราบจะแก้ปัญหายังไง จะพึ่งพาใครได้ เป็นเหตุให้ประชาชนต้องหันมาเชื่อฟังผู้นำการปกครอง ซึ่งก็คือรัฐบาลและจอมพล ป.พิบูลสงครามซึ่งเป็นผู้นำรัฐบาล ดังนั้น การที่รัฐบาลและจอมพล ป.พิบูลสงครามจะนำเสนอสิ่งใดให้ประชาชนปฏิบัติตาม จึงสามารถทำได้โดยง่าย เพราะประชาชนยอมรับพวกเขาแล้วนั่นเอง

นอกจากนี้ ไทยยังต้องประสบกับภาวะสงครามตลอดช่วงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม (2481-2487) อาทิ ไทยเกิดกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสในสงครามอินโดจีน(ก.ย. 2482 -พ.ค. 2483) ต่อมาก็ประสบกับภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 (2484-2487) ทำให้ไทยต้องพบกับปัญหาเศรษฐกิจ สังคมมากยิ่งขึ้น และมีผลทำให้ไทยได้รับวัฒนธรรม ลัทธินิยม และอุดมการณ์บางอย่างจากชาวต่างชาติที่เข้ามาในเมืองไทย

สภาพแวดล้อมเหล่านี้เป็นเครื่องเร้า หรือ ปัจจัยสำคัญผลักดันให้รัฐบาลต้องดำเนินนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการสร้างชาติ ที่ต้องสร้างความเจริญให้แก่สังคมไทยโดยเร่งด่วน การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการสร้างชาตินั้น รัฐบาลสั่งการในรูปของการกำหนดนโยบายของชาติตามแผนการนำไทยไปสู่ความเป็นมหาอำนาจ ซึ่งก็คือ นโยบายสร้างชาติ หรือนโยบายชาตินิยม

ในการกำหนดนโยบายสร้างชาติ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางเรื่องการสร้างชาติ หรือ "ชาตินิยม" แก่รัฐบาล เพื่อนำมาใช้ในการสร้างอุดมการณ์ของรัฐบาลในคำขวัญ คือ

- หลวงวิจิตรวาทการ
- จอมพล ป.พิบูลสงคราม

แนวความคิดของบุคคลสำคัญที่มีผลต่อการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมในคำขวัญ

ทั้งจอมพล ป.พิบูลสงคราม และ หลวงวิจิตรวาทการ ต่างเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในคณะรัฐบาล ในการกำหนดทิศทางเพื่อให้นำมาใช้ในการสร้างชาติ ทั้งสองต่างมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในทางการเมือง จนกล่าวได้ว่า (ไพฑูริย์ แจ๊ะแธ :2522, น.73)

จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนักการทหาร นักบริหาร และนักปฏิบัติ ที่เรียกว่า "ผู้นำ" ส่วนหลวงวิจิตรวาทการเป็นนักทฤษฎี นักวิชาการ ที่เกิดมาร่วมสมัย ร่วมรัฐบาลเดียวกัน และอยู่เบื้องหลังผู้นำ

แนวความคิดของบุคคลทั้งสองจึงมีความสำคัญ ต่อการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมเผยแพร่สู่ประชาชน ดังนี้

แนวความคิดของหลวงวิจิตรวาทการ

หลวงวิจิตรวาทการ เกิดในครอบครัวที่ยากจน เป็นชนชั้นกลางที่ต้องการให้สังคมเปิดโอกาสในเรื่องความก้าวหน้าและความเสมอภาค ท่านจึงพยายามสร้างฐานะของตนเองขึ้นด้วยการทำงานอย่างมานะอดทน ผิดคนตนเองจนสามารถไปศึกษาต่อที่ประเทศญี่ปุ่นด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรมของญี่ปุ่น เป็นผลให้ท่านได้รับอิทธิพลแนวความคิดในเรื่องชาตินิยมเป็นอย่างมาก จนได้รับสมญาจากชาวต่างประเทศว่า (ผาณิต รวมศิลป์ : 2521, น.62) ท่านเป็นนักทฤษฎีชาตินิยมรุนแรงของไทย (Theorist of Thai Ultrationalist)

เมื่อท่านกลับสู่เมืองไทยท่านได้เข้าร่วมรัฐบาล และเป็นมันสมองที่สำคัญของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ท่านเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดแนวคิดแก่รัฐบาลที่จะนำลัทธิชาตินิยม มาใช้ในการจูงใจประชาชนให้ได้ผล และถ่ายทอดความคิดชาตินิยมของตนไปยังสังคม ดังที่ท่านได้กล่าวไว้ (ทิพวัลย์ โสรัตน์ : 2530, น.4) "ข้าพเจ้าจะกระทำการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมของข้าพเจ้าจนสุดความสามารถ... ข้าพเจ้าของอย่างเดียวเพียงให้สามารถเผยแพร่ลัทธินี้ได้ โดยปราศจากเดรัจฉาน และข้าพเจ้าก็ตกลงใจจะต่อสู้กับอุปสรรคทุกอย่างที่จะมีขึ้น"

หลวงวิจิตรวาทการได้ให้ความหมายของลัทธิชาตินิยมว่า เป็นลัทธิที่ให้ความสำคัญแก่ส่วนรวมของเชื้อชาติ เป็นความรักความนิยมคนเชื้อชาติเดียวกัน เป็นลัทธิที่นิยมความร่วมมือร่วมใจเฟื่องถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนบุคคล ชาตินิยมของหลวงวิจิตรวาทการ เป็นชาตินิยมที่เน้นคนชั้นกลาง รัฐบาลระบอบชาตินิยมมีหน้าที่ที่จะต้องสร้างชนชั้นกลางขึ้นมาในสังคมไทย ซึ่งเป็นชนชั้นที่มีความสำคัญในการสร้างอนาคตแก่ชาติ และเน้นเสมอว่าความสำคัญของประเทศชาติจะเจริญได้อยู่ที่คน เน้นให้คนมีปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินทำกิน เพราะคนส่วนมากเป็นเกษตรกร จึงถือว่าที่ดินเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะชาตินิยมถือหลักว่าที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญแห่งความรักชาติและศีลธรรมอันดี และต้องเป็นที่เข้าใจว่า การได้ทรัพย์สินสมบัติมาชาติได้เบสต้องได้ด้วยการทำงาน

ลัทธิชาตินิยมของหลวงวิจิตรวาทการ(ทิพย์ โสภโศภ : 2530, น.12) ยังเป็น ลัทธิเชิดชูทหาร ตำรวจ เน้นความสำคัญของกำลัง ถือว่าเป็นรั้วบ้านที่แข็งแรง การสร้างความ ตีงามในบ้านก็ยิ่งทำได้สะดวก

การที่หลวงวิจิตรวาทการได้ศึกษาความรู้หลายสาขา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัฒนธรรม หรือจิตวิทยาในการจูงใจคน ท่านได้นำความรู้ที่เรียนมาใช้ในการสนับสนุนนโยบายสร้างชาติของ จอมพล.พิบูลสงคราม อิทธิพลความคิดของหลวงวิจิตรวาทการมีบทบาทต่อจอมพล.พิบูลสงคราม ด้วยความพยายามเน้นความสำคัญของผู้นำที่เด่นชัดขึ้น หลวงวิจิตรวาทการชี้ให้เห็นความสำคัญ ของการมีผู้นำ(ลัทธิผู้นำ)ว่า (ทิพย์ โสภโศภ : 2530, น.189)

ข้าพเจ้าเคยได้รับคำสอนมาอย่างหนึ่งว่า ความแตกต่างระหว่างฝูงคนกับฝูงสัตว์นั้น คือ ฝูงสัตว์ต้องต้อน หมูคนต้องนำ การที่จะให้ดูเป็นตัวอย่าง คนเราตามกันงาย ถ้าเลื่อมใสและเห็นชอบ

พร้อมกันนี้ก็นำลัทธิชาตินิยมดึงคนหมู่มากมาสนับสนุนจอมพล ป.พิบูลสงคราม ด้วยการ เรียกร้องให้เชื่อมั่นและทำตามผู้นำ ดังที่ท่านกล่าวว่า(หลวงวิจิตรวาทการ, น.65)

การเรียกร้องความเชื่อถือจากชุมนุมชนหมู่มากนั้น ต้องพยายามให้เชื่อ มากกว่าเข้าใจ ต้องพยายามให้เกิดความสะท้อนใจมากกว่าที่จะชี้แจง เหตุผล เพราะสำหรับหมูคนที่อยู่รวมกันมากนั้น ทำให้เชื่อได้ง่ายกว่า ท้าให้เข้าใจ... เมื่อชุมนุมชนร้องขออะไรต้องรับสัญญาว่าจะทำไว้ก่อน แม้จะเอาดาวเอาเดือนก็ต้องสัญญาว่าจะเอามาให้ได้ ถ้าปฏิเสธอะไร กับคนหมู่ใหญ่เข้าจะเสียหมด"

การกระตุ้นให้คนไทยรักชาตินั้น หลวงวิจิตรวาทการได้ยึดเอาลัทธิบูชิตของญี่ปุ่นเป็น แม่แบบ ซึ่งหลวงวิจิตรวาทการชื่นชมลัทธินี้อยู่มาก ท่านกล่าวว่า (หลวงวิจิตรวาทการ, น.2) "...ข้าพเจ้าได้บันทึกมาเป็นเวลากว่า 10 ปี ที่จะสร้างลัทธิบูชิตขึ้นในเมืองไทยให้เหมาะกับ สภาพของไทย"

หลวงวิจิตรวาทการนำลัทธิบูชิต* มาเป็นหลักการสร้างลัทธิชาตินิยมของไทย ด้วยการประกาศ "วีรธรรมของชาติไทย" อันเป็นการกำหนดนิสัยประจำชาติของคนไทย นอกจากนี้ท่านยังทำให้ประชาชนตื่นตัวในนโยบายวัฒนธรรมชาตินิยม ด้วยการออก "รัฐนิยม" (ซึ่งท่านเป็นประธานคณะกรรมการรัฐนิยม) เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามเป็นแนวทางเดียวกันทั้งชาติ

จึงเห็นได้ว่า หลวงวิจิตรวาทการมีบทบาทสำคัญในยุคสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในการสร้างสังคมใหม่ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในหลายๆ ด้าน

แนวความคิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

จอมพล ป. พิบูลสงครามเกิดในครอบครัวชนชั้นกลางเช่นกัน การก้าวขึ้นมามีบทบาททางการเมืองของท่านในฐานะสามัญชนจึงเป็นไปอย่างไม่ง่ายนัก ท่านต้องดิ้นรนเพื่อสร้างฐานะด้วยการศึกษาจนสำเร็จวิชาทหารที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก และศึกษาต่อจนสำเร็จวิชาทหารที่ประเทศฝรั่งเศส วิชาทหารนี้เองได้ปลูกฝังให้ท่านเป็นบุคคลที่มีระเบียบวินัย กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และได้ปลูกฝังความคิดแบบอำนาจนิยมแก่ท่าน อีกทั้งงานขณะนั้นลัทธิชาตินิยมกำลังแพร่หลาย เช่น ลัทธินาซี ลัทธิฟาสซิสต์ ฯลฯ ได้มีอิทธิพลต่อความคิดของจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นอย่างมาก

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ท่านนำนโยบาย "ชาตินิยม" มาใช้ในการดำเนินนโยบายชาตินิยมของท่าน ได้รับความร่วมมืออย่างสำคัญจากหลวงวิจิตรวาทการ

* ทิววัลย์ โสภิตระกูล กล่าวถึง ลักษณะของลัทธิบูชิตว่า เป็นลัทธิสำหรับนักรบ ได้แก่ พวกชาวมัวร์ (เหมือนอัศวินของฝรั่ง) คำพูดของนักรบคือเป็นคำแน่นอน เป็นสิ่งจะ นักรบเป็นคนกล้าหาญ อดทน เข้มแข็ง ถือว่าเป็นลัทธิชาตินิยมของกลุ่ม จึงสามารถเรียกลัทธินี้ว่า "วิญญาณของประเทศผู้ปุ่น" เพราะด้วยการเผยแพร่ลัทธินี้ จึงทำให้ผู้ปุ่นเป็นประเทศที่สามารถเอาชนะประเทศที่มีกำลัง เข้มแข็งกว่าตนและทำให้ประเทศผู้ปุ่นมั่นคงจนบัดนี้

ซึ่งเป็นนักวิชาการ และนักประพันธ์ยิ่งใหญ่ร่วมสมัย มาร่วมเป็นมันสมองในการวางแผนเผยแพร่ "อุดมการณ์ชาตินิยม"

เพื่อการเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยม จอมพล ป.พิบูลสงครามจึงได้ตั้งกรมโฆษณาการ และสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น เพื่อออกกฎระเบียบ คำสั่งต่างๆทั้งในแง่ของตัวบทกฎหมาย เช่น รัฐนิยม วีรธรรมแห่งชาติ พระราชบัญญัติ ฯลฯ และในแง่ของการเชิญชวนให้ประชาชนปฏิบัติตาม ด้วยวิธีการที่นุ่มนวลคือ การชักชวนด้วยคำขวัญผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม นับเป็นนักประพันธ์ที่สามารถ ท่านเขียนบทความโดยใช้นามปากกาหลายนาม เช่น "สามัคคีชัย" "เอกภ" "ลูกสามัคคีไทย" ฯลฯ ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวัน ท่านแต่งเรื่อง แต่งคำขวัญ คำขวัญของท่านน่าเลื่อมใส ทำให้เห็นเกียรติภูมิของชาติ และคุณค่าของเกียรติแห่งตน เช่น "ไทยทำ ไทยใช้ เท่ากับไทยช่วยไทย" คำขวัญของท่านสอดคล้องกับกฎระเบียบ พระราชบัญญัติเหล่านั้น

นโยบายสร้างชาติ จึงเป็นนโยบายหลักที่สำคัญของชาติที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาล และเพื่อให้การสร้างชาติเป็นผลรัฐบาลจึงแสดงให้ประชาชนเห็นว่าการาซื้ออำนาจหน้าที่ การตัดสินใจ นโยบาย ระเบียบปฏิบัติ การกระทำต่างๆของฝ่ายรัฐบาลมีความถูกต้อง เหมาะสมสมควรได้รับการยอมรับจากมวลชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลทำไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อการสร้างชาติและต้องการช่วยเหลือประชาชน

จอมพล ป.พิบูลสงคราม อธิบายถึง "ความหมายของการสร้างชาติ" ว่า(เทียมจันทร์
อำแหง : 2521 , น.162)

แท้จริงความหมายของการสร้างชาติมีว่า ชาติไทยมีอยู่แล้วแต่สถานะบายอย่าง
ของชาติยังไม่ขึ้นถึงระดับสมความต้องการของประชาชาติไทย เราจำเป็นต้อง
พร้อมใจกันสร้างเพิ่มเติมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ช่วยกันปรับปรุงไปจนกว่าเราทุกคน
จะพอใจ หรือ อย่างน้อยก็ได้ระดับเสมออารยประเทศ

เพื่อยกระดับความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของชนในชาติ ชาติเจริญทัดเทียมอารยประเทศ จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงมีวิธีดำเนินนโยบายสร้างชาติ ด้วยการปลุกใจ ใ้เราใจ ประชาชนให้ปฏิบัติตามแนวทางที่รัฐกำหนดขึ้น โดยแบ่งงานเป็น 3 ด้าน

- ในด้านการปกครอง เป็นการเรียกร้องให้ประชาชนเสียสละเพื่อประโยชน์ของชาติ และเพื่อการขยายอาณาเขตด้วยการ เรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส

- ในด้านเศรษฐกิจ จะส่งเสริมคนในชาติให้ประกอบเกษตรกรรม บำรุงให้ราษฎรมีมาตรฐานการกินอยู่ มีการครองชีพที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน รัฐบาลดำเนินการ ด้วยการกำจัดอิทธิพลของชาวจีนออกจากระบบเศรษฐกิจไทย

- ในด้านสังคม จะส่งเสริมการศึกษา และสุขภาพอนามัย (ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ)

อย่างไรก็ตาม การที่นโยบายสร้างชาติจะบรรลุเป้าหมายได้ รัฐบาลจึงต้องหาวิธีที่จะทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม วิธีการที่จอมพล ป. พิบูลสงครามนำมาใช้ก็คือ การใช้อำนาจรัฐบังคับประชาชน ด้วยการออกกฎระเบียบต่างๆ รวมถึงบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตามนั้น กฎระเบียบที่สำคัญที่นำมาใช้เพื่อการสร้างชาติ* คือ

- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ
- รัฐนิยม
- คติประจำชาติ

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ

การส่งเสริมวัฒนธรรม รัฐบาลได้จัดตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติพ.ศ. 2483 เพื่อให้เป็นกำลังสนับสนุนในการออกพระราชกฤษฎีกาต่างๆ เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในนโยบายวัฒนธรรมแบบชาตินิยม อันมีผลในการสร้างระเบียบวิธีใหม่ ที่จะช่วยเสริมสร้างดำเนินทางวัฒนธรรมชาติขึ้นมาใหม่

*ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ข., น.

รัฐนิยม

รัฐนิยม คือ ประเพณีนิยม มีลักษณะคล้ายจรรยาบรรณ เป็นแนวทางที่รัฐบาลกำหนดขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมบางอย่าง ถือเป็นหลักให้ประชาชนยึดถือและปฏิบัติตาม แม้จะไม่มีลักษณะ เป็นกฎหมาย แต่ก็มีลักษณะ เป็นการบังคับ สั่งการไว้บนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี รัฐนิยมนี้ มีทั้งสิ้น 12 ฉบับ

คติประจำชาติ

รัฐบาลสั่งการในรูปของ "วีรธัมของชาติไทย" และ "คติ 6 ประการของคนไทย" ซึ่งทั้ง 2 คตินี้เป็นการสร้างนิสัยประจำตัวคนไทย อันเป็นคุณสมบัติในการสร้างชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศให้ทั้ง 2 คตินี้(ประมุขวัน, 8 พ.ค. 2486) เป็นคุณลักษณะพิเศษของชาติไทย ที่คนไทยทุกคนพึงทราบและภาคภูมิใจ หนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ ได้รับคำสั่งให้ตีพิมพ์ทั้ง 2 คตินี้เป็นประจำทุกวัน เพื่อให้ชาวไทยรู้จักตนและชาติของตนยิ่งขึ้น

การกำหนดนโยบายของชาติ รัฐนิยม พระราชบัญญัติวัฒนธรรมและคติประจำชาติ นับเป็นการวางแบบแผนการดำเนินชีวิตแก่ชาวไทยอย่าง เด่งครัดและมีระเบียบแบบแผน เพื่อสร้างวัฒนธรรมมาที่มีระเบียบปฏิบัติ เป็นแนวเดียวกัน

บทบาทของรัฐในการนำค่านิยมเป็นกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐ

ในการใช้อำนาจรัฐบังคับประชาชนด้วยตัวบทกฎหมายและบทลงโทษเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้รัฐบาลครองอำนาจได้เป็นเวลานาน ดังนั้นรัฐจึงต้องอาศัยการครอบงำความคิดทางอุดมการณ์ควบคู่กันไปด้วย เพื่อการนี้จอมพล ป.พิบูลสงครามจึงนำเอา อุดมการณ์ชาตินิยม มาเป็นอุดมการณ์หลักเพื่อการสร้างชาติ ทั้งนี้เพราะภายใต้สังคมนิยมแบบรัฐชาติ(Nation state)

อุดมการณ์ชาตินิยมเป็นอุดมการณ์ที่รัฐจำเป็นต้องถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในสังคม เพื่อให้คนในชาติเกิดความรู้สึกรักชาติ เพื่อกระตุ้นให้คนในชาติอยากธำรงรักษาความสงบสุขมั่นคงของชาติ เพื่อให้คนในชาติปฏิบัติตามแผนการพัฒนาชาติไทย

เนื่องจากอุดมการณ์ของรัฐมีลักษณะเป็นนามธรรม รัฐจึงต้องสร้างอุดมการณ์แฝงผ่านรูปธรรม เพื่อครอบงำความคิดประชาชนให้เห็นพ้องต้องกันกับรัฐ อาทิ การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ ค่ายมวยจึงถูกสร้างขึ้นมาเป็นกลไกของรัฐ ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยมที่สอดคล้องกับนโยบายสร้างชาติ และสนับสนุนการกระทำของรัฐ ในการปกครองประเทศยาวนานที่สุด

ดาชวัญ (กมล ทองธรรมชาติและสิบบนทร์ เกตุทัต : 2522, น.97) จึงเป็นกลไกของรัฐ ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ความเป็นชาติเดียวกัน หรือ ที่เรียกว่า "The feeling of nation-ness" โดยเป็นตัวพยายามปลุกกระตุ้นให้ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเข้มข้นเหมือนเดิมไม่เสื่อมคลาย มวลชนถูกเรียกร้องให้ "มีหัวใจเป็นไทยจริงๆ รักไทยจริงๆ จะทำอะไรก็ต้องเพื่อไทยจริงๆ" ซึ่งเป็นการปลุกกระดมความรู้สึกชาตินิยมในการครอบงำประชาชน

อุดมการณ์ชาตินิยมผ่านดาชวัญจะเผยแพร่สู่ประชาชนได้ ต้องอาศัยสื่อหนังสือพิมพ์เป็นตัวกลางในการเผยแพร่ ซึ่งในขณะนั้นหนังสือพิมพ์เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย และหนังสือพิมพ์ก็ถูกควบคุมจากรัฐบาล หนังสือพิมพ์จึงต้องรับใช้เบื้องบน(รัฐ) และถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ดาชวัญ จอมพล ป. ติบูลสงครามนำใช้หนังสือพิมพ์เป็นปากเสียงของรัฐบาล ด้วยการออกคำสั่งเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยมมาที่ประชาชนรู้จัก เชื่อฟังและปฏิบัติตาม "ท่านผู้นำ" อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ด้วยการลงดาชวัญต่างๆ ติพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ทุกฉบับและทุกวัน ดังที่พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม(2516) กล่าวไว้

การควบคุมหนังสือพิมพ์เพิ่มมาก เมื่อหลวงสารานุประพันธ์ หัวหน้ากองหนังสือพิมพ์กรมโฆษณาการ ขอร้องไปยังหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ให้ลงดาชวัญในเชิงชักชวนให้

ประชาชนมอบความไว้วางใจแก่ผู้นำประเทศ คือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยให้
พิมพ์ลงบนหน้าแรกหนังสือพิมพ์ทุกฉบับและทุกวัน

ดังนั้น รัฐจึงใช้คำขวัญเผยแพร่ผ่านหนังสือพิมพ์ ในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมมา
อย่างมีประสิทธิภาพ ชาวสาร หรือ เนื้อหาคำขวัญที่ผู้อ่าน (ประชาชน) ได้รับรู้ จึงเป็นการ
รับรู้ด้านเดียว. (จากรัฐสู่ประชาชน) ตามความต้องการของรัฐ

คำขวัญจึงเป็นกลไกหนึ่งที่รัฐนำมาใช้เพื่อการครอบงำความคิดมวลชน ด้วยการให้
เนื้อหาคำขวัญสร้างจิตสำนึกผิดพลาด(False consciousness) โดยให้คำขวัญเรียกร้อง และ
แสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของรัฐ เพื่อให้ประชาชนยอมรับ และสนับสนุนการกระทำของรัฐบาลซึ่ง
จะทำให้การปกครองเป็นไปโดยง่าย โดยการผนวกผลประโยชน์และความคาดหวังของประชาชน
ให้ผู้อ่านขอบเขตของอุดมการณ์ชาตินิยมซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักของสังคม ด้วยการสร้างภาพลวงตา
ว่าไทยกำลังเป็นมหาอำนาจ ให้ประชาชนคิดถึงชีวิตและความเป็นอยู่ของเขาน้ำแข็งของชาติไม่ว่า
จะทำสิ่งใดจะต้องคำนึงถึงชาติ ต้องทำเพื่อชาติเป็นสำคัญ ให้ประชาชนลืมสำนึกงานเรื่องภัยทาง
ภาวะแวดล้อมที่พวกเขากำลังประสบอยู่ เช่น ให้ประชาชนปฏิบัติตามวัฒนธรรมของชาติ เช่น
การแต่งกาย แทนที่จะให้ตระหนักถึงภาวะสงคราม ดังคำขวัญ

" แต่งกายงามตาม ระเบียบวินัย "

เป็นเครื่องชูสง่าราศรีของตัวท่านเองและของชาติ "

และชี้ให้เห็นว่าจอมพล. พิบูลสงครามทำทุกอย่าง เพื่อผลประโยชน์ของชาติ เป็นการตอกย้ำว่า
การกระทำต่างๆ ของฝ่ายปกครองถูกต้องและเป็นไปอย่างเหมาะสม เช่น คำขวัญ

" เชื่อและฟังตามคำรักบถ เพื่อชาติที่รักของเรา "

คำขวัญจึงเป็นวิธีการครอบงำประชาชนให้ผู้อ่านทำดีอันจากรัฐนั่นเอง

ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกผิดพลาดในคำขวัญ รัฐจึงต้องวางกรอบการตีความของ
ประชาชนให้เป็นไปตามทิศทางที่รัฐต้องการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะซ่อนเร้น หรือ เบี่ยงเบนความ
สนใจจากสภาพแวดล้อมที่แท้จริง แต่ดำเนินการนำเสนอคำขวัญสู่ประชาชน รัฐต้องสร้างเรื่องราว

านดาขวัญให้ดูเป็นจริง น่าเชื่อถือ ด้วยวิธีการนำเสนอดังนี้

1. สร้างภาพความเป็นจริงในดาขวัญ

โดยดาขวัญจะสร้างกรอบการรับรู้ภาพแห่งความเป็นจริงในขอบเขตของรัฐ ด้วยการเลือกความจริงเพียงส่วนน้อยมาทำเป็นข้อสรุปโดยทั่วไป (overgeneralization) แล้วนำเสนอผ่านดาขวัญ ซึ่งความจริงเพียงส่วนน้อยนี้จะสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมอย่างมีเหตุผล

ความจริงเพียงส่วนน้อยนี้ก็คือ ข้อมูล หรือ สิ่งที่น่าสงสัยคนส่วนใหญ่มองว่าเป็นความจริง โดยการอ้างอิงกับ สภาพปรกติ ซึ่งเป็นสถานการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน

รัฐบาลจึงอาศัยปรกติสร้างความจริงขึ้นมาบรรจุลงในดาขวัญ เพื่อโน้มน้าวใจประชาชนให้มีความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น เชื่อถือว่าความจริงเพียงส่วนน้อยนี้เป็นภาพความจริงส่วนใหญ่ของชาติ จึงเป็นการอธิบายความเป็นจริง หรือ ให้คำจำกัดความเป็นจริงในลักษณะที่เอื้อต่อกลุ่มผู้ปกครอง

ดังนั้น ดาขวัญจึงเป็นเครื่องมือที่ถูกจัดระบบแล้วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อผลิตสาร หรือ ความหมายที่แปลเหตุการณ์จริง เป็นการเลือกสารที่น่าสงสัยคนส่วนน้อยรับสายทิพย์ สุดพิพันธ์ (พ.ศ.-ส.ศ. ๒๕๓๓, หน้า ๑๐๓-๑๐๔) เสนอว่า

ความเป็นจริง (reality) มีไว้เป็นเพียงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ แต่เป็นผลผลิตของการสร้างความเป็นจริง สิ่งต่างๆไม่ได้มีความหมายเฉพาะอย่างหนึ่งอย่างใดในตัวเอง ความหมายเกิดจากกระบวนการสร้างของสังคม ดังนั้นสิ่งเดียวกันอาจถูกอ้างความหมายต่างกัน และการที่ความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งจะเป็นที่ยอมรับกันทั่วป่านั้น จะต้องได้รับความเชื่อถือจนมีความชอบธรรมในตัวของมันเอง จนถึงขั้นที่ถือเป็นธรรมดาโลก (Taken-for-grantedness) ความหมายอื่นจะดูเหมือนไม่มีน้ำหนัก ไม่น่าเชื่อถือ ไม่มีผลสำคัญ

ความหมายของความ เป็นจริงต่างๆทางสังคม จึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการ เลือกสรร
ความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งมานำเสนอ โดยสร้าง ความหมายที่ดูเหมือนเป็น
ความหมายเดียวที่เป็นไปได้"

2. ว่าด้วยวิพากษ์ทฤษฎีการกระทำของประชาชน

ด้วยการให้อุดมการณ์นำโดยวิสัยทัศน์ความคิด ซึ่งการแก้ปัญหานั้นๆ ว่าเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขได้ หรือ นำเสนอจุดประสงค์ของรัฐบาลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้เพราะรัฐเป็นผู้มองเห็นปัญหาต่างๆในสังคม และเป็นผู้บังคับบัญชาเหล่านั้น พร้อมทั้งเป็นผู้พิจารณาและเสนอแนวทางแก้ปัญหานั้นๆให้ประชาชนปฏิบัติตาม ดาชาวิญจะบอกว่า

1. ดาชาวิญจะบอกว่าอะไรเป็นอะไร เพื่อทำให้ทราบถึงปัญหา หรือสิ่งที่ต้องการที่จะปฏิบัติ
2. ดาชาวิญจะบอกว่าควรเป็นอะไร เป็นการแนะนำกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติอะไร
3. ดาชาวิญจะบอกว่าเกี่ยวข้องกับใคร เป็นการบอกกลุ่มเป้าหมายนั้น

อุดมการณ์ที่ปรากฏในดาชาวิญจึง เป็นอุดมการณ์ที่กำหนดพฤติกรรมประชาชน บอกหนทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่รัฐได้ชี้แนะไว้ ในลักษณะนี้อุดมการณ์จะเป็นเกราะของการเป็นสังคมและสงวนรักษาไว้ซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวกันทางความคิด และเพื่อให้เกิดการยอมรับในอุดมการณ์ของรัฐอย่างรวดเร็ว รัฐบาลพยายามที่จะเน้นย้ำอุดมการณ์ โดยสอดแทรกมากับดาชาวิญอยู่ตลอดเวลา ด้วยการนำเสนอดาชาวิญที่แฝงอุดมการณ์บสภักย์แต่ยังรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์หลัก ดังนั้นดาชาวิญจึงมีบทบาทในการ (สายทิพย์ สุดพิพันธ์, พ.ศ.-ส.ศ. ๒๕๓๓, หน้า ๑๐๗-๑๐๘)

... ย้ำ(reinforce) และผลิตซ้ำบรรทัดฐานสังคม ด่านิยมอันแฝงไว้ด้วยอุดมการณ์หลักที่รัฐต้องการ สร้างความยอมรับ หรือ จานนต่อกฎเกณฑ์และโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจสังคมเพื่อธำรงอำนาจรัฐ โดยอาศัยกระบวนการที่สื่อมวลชนมีบทบาทในการช่วยกำหนดนิยามและให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งจะรวบรวมประกอบกันเข้าเป็น "โลกแห่งความเป็นจริง" ของบุคคล เป็น

กระบวนการก่อตัวของสิ่งแวดล้อมทางอุดมการณ์ทั้งหมด รวมทั้งวิธีการรับรู้
 ระเบียบความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ซึ่งจะจำกัดแง่มุมของการคิด ทำให้เห็น
 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆที่เป็นอยู่ เป็นสิ่งที่มียู่และเป็นไปตามธรรมชาติ
 ไม่สามารถเป็นอย่างอื่นไปได้"

ด้วยเหตุนี้ แม้เนื้อหาวิชาวิจัยจะเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ผิดพลาด ด้วยการบิดเบือน
 ข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนไม่สามารถตีความข้อมูลแตกต่างจากรัฐกำหนดไว้ แต่เพราะมีการนำ
 เสนอวิชาวิจัยที่มีความสมจริง มีการชักจูงใจที่ดี จึงสามารถบิดเบือนสภาพความเป็นจริงที่มีปัญหา
 ไปได้ เองเกลส์ ได้อธิบายถึงสาเหตุที่คนมีจิตสำนึกผิดพลาด หรือ ติดอยู่กับความไม่จริง ก็เนื่อง
 มาจาก(กาญจนา แก้วเทพ, 2529, น.44)

กล่าวทางด้านเนื้อหาแล้ว อุดมการณ์ทางการเมืองและกฎหมายต่างโยงใยกันอย่าง
 ใกล้ชิดกับเศรษฐกิจ เพราะมันเกิดมาเพื่อความชอบธรรมของการทุจริตทางเศรษฐกิจ
 และเป็นตัวซ่อนเร้นการทุจริตนี้ไว้ หากแต่รูปแบบที่มันแสดงออกเป็นเรื่องของความ
 ถูกต้อง เพื่อความยุติธรรม เป็นไปตามกฎธรรมชาติ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน
 ดังนั้นสิ่งที่ทำให้ผู้คนหลงใหลได้ปลื้มอยู่กับอุดมการณ์เก่า ก็คือ รูปแบบของมัน

ผลก็คือประชาชนถูกควบคุมจากรัฐ โดยรัฐเป็นผู้วางแผนแนวทางการประพฤติปฏิบัติใน
 การดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นไปตามแนวทางเดียวกันทั้งชาติ และเป็นไปตามแนวทางที่รัฐกำหนด
 วิชาวิจัยจึงถูกสร้างขึ้นมารับนโยบายสร้างชาติ เพื่อเสริมฐานะความเป็นผู้นำ และการ
 กุมอำนาจรัฐของจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นสำคัญ